

Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 2ας Μαρτίου 2010

«Οδηγία 2004/83/ΕΚ – Ελάχιστες απαιτήσεις σχετικά με τις προϋποθέσεις χορηγήσεως καθεστώτος πρόσφυγα ή καθεστώτος επικουρικής προστασίας – Ιδιότητα του “πρόσφυγα” – Άρθρο 2, στοιχείο γ’ – Παύση του καθεστώτος πρόσφυγα – Άρθρο 11 – Μεταβολή των συνθηκών – Άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο ε’ – Πρόσφυγες – Μη βάσιμος φόβος διώξεως – Εκτίμηση – Άρθρο 11, παράγραφος 2 – Ανάκληση καθεστώτος πρόσφυγα – Απόδειξη – Άρθρο 14, παράγραφος 2»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08,

με αντικείμενο αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει των άρθρων 68 ΕΚ και 234 ΕΚ, τις οποίες υπέβαλε το Bundesverwaltungsgericht (Γερμανία), με αποφάσεις της 7ης Φεβρουαρίου και της 31ης Μαρτίου 2008, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 29 Απριλίου 2008, στο πλαίσιο των δικών

Aydin Salahadin Abdulla (C-175/08),

Kamil Hasan (C-176/08),

Ahmed Adem και Hamrin Mosa Rashi (C-178/08),

Dler Jamal (C-179/08)

κατά

Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, Πρόεδρο, Κ. Lenaerts, J.-C. Bonichot, R. Silva de Lapuerta και P. Lindh, προέδρους τμήματος, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Schiemann, P. Kūris, A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen (εισηγητή), T. von Danwitz και A. Arabadjiev, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mazák

γραμματέας: Κ. Malacek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζητήσεως της 2 Ιουνίου 2009,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– ο A. Salahadin Abdulla, εκπροσωπούμενος από την A. Lex, Rechtsanwältin,

– οι Κ. Hasan και D. Jamal, εκπροσωπούμενοι από την T. Grüner, Rechtsanwalt,

– οι A. Adem και H. Mosa Rashi, εκπροσωπούμενοι από την C. Heidemann, Rechtsanwält,

– η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Lumma, C. Blaschke και N. Graf Vitzthum,

– η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την I. Bruni, επικουρούμενη από τον G. Albenzio, avvocato dello Stato,

– η Κυπριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Δ. Λυσάνδρου,

– η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την V. Jackson, επικουρούμενη από τον T. Ward, barrister,

– η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την M. Κοντού-Durande, καθώς και από τους F. Erlbacher και F. Hoffmeister,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1. Οι αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 11, παράγραφος 1, στοιχείο ε’, της οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (ΕΕ

L 304, σ. 12, και διορθωτικό ΕΕ 2005, L 204, σ. 24, στο εξής: οδηγία), σε συνδυασμό με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της ίδιας οδηγίας.

2. Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο ένδικων διαφορών μεταξύ, αφενός, των A. Salahadin Abdulla, K. Hasan, A. Adem και της συζύγου του H. Mosa Rashi, και του M. Jamal (στο εξής: αναιρεσεύοντες στις κύριες δίκες), Ιρακινών υπηκόων, αφετέρου, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, εκπροσωπούμενης από το Bundesministerium des Innern (Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εσωτερικών), το οποίο με τη σειρά του εκπροσωπείται από το Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Μετανάστευσης και Προσφύγων, στο εξής: Bundesamt), σχετικά με την ανάκληση από το Bundesamt του καθεστώτος πρόσφυγα που είχε χορηγηθεί στους αναιρεσεύοντες.

Το νομικό πλαίσιο

Η Σύμβαση περί του Καθεστώτος των Προσφύγων

3. Η σύμβαση περί του καθεστώτος των προσφύγων, η οποία υπογράφηκε στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951 [*Συλλογή των Συνθηκών των Ηνωμένων Εθνών*, τόμος 189, σ. 150, αριθ. 2545 (1954)], τέθηκε σε ισχύ στις 22 Απριλίου 1954. Συμπληρώθηκε με το πρωτόκολλο περί του καθεστώτος των προσφύγων της 31ης Ιανουαρίου 1967, το οποίο τέθηκε σε ισχύ στις 4 Οκτωβρίου 1967 (στο εξής: Σύμβαση της Γενεύης).

4. Βάσει του άρθρου 1, Α, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως της Γενεύης, ως «πρόσφυγας» νοείται κάθε πρόσωπο το οποίο «εξαιτίας δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να απολαύει της προστασίας της χώρας αυτής, ή, εφόσον δεν έχει υπηκοότητα και εξαιτίας τέτοιων γεγονότων ευρίσκεται εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του, δεν δύναται ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν».

5. Το άρθρο 1, Γ, παράγραφος 5, της προαναφερθείσας Συμβάσεως ορίζει:

«Η παρούσα σύμβαση παύει να ισχύει για κάθε πρόσωπο που εμπίπτει στους όρους του άρθρου 1, Α εάν:

[...]

5. Εάν δεν δύνανται πλέον να εξακολουθούν αποποιούμενα την υπό της χώρας της υπηκοότητας αυτών παρεχομένην προστασίαν, δεδομένου ότι έχουν παύσει υφιστάμενοι αι προϋποθέσεις συνεπεία των οποίων ανεγνωρίσθησαν,

Σημειωτέον πάντως ότι αι διατάξεις του παρόντος εδαφίου δεν εφαρμόζονται εις την περίπτωση προσφυγος εμπίπτοντος εις την παράγραφον Α του άρθρου τούτου και δυναμένου να επικαλεσθή επιτακτικούς λόγους αναφερομένους εις προγενεστέρας διώξεις, ίνα αρνηθή να απολαύση της υπό της χώρας της υπηκοότητας αυτού παρεχομένης προστασίας.»

Η νομοθεσία της Ένωσης

6. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, ΣΕΕ ορίζει:

«Η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 7ης Δεκεμβρίου 2000, όπως προσαρμόσθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007 στο Στρασβούργο, ο οποίος έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες.»

7. Το άρθρο 18 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) ορίζει:

«Το δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται τηρουμένων των κανόνων της [Συμβάσεως της Γενεύης] και σύμφωνα με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.»

8. Η δεύτερη και η τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας ορίζουν:

«(2) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, κατά την έκτακτη σύνοδο στο Τάμπερε στις 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, συμφώνησε να καταβληθεί προσπάθεια για τη θέσπιση κοινού ευρωπαϊκού συστήματος για το άσυλο, με βάση την πλήρη και συνολική εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης [...], επιβεβαιώνοντας έτσι την αρχή της μη επαναπροώθησης και διασφαλίζοντας ότι κανείς δεν αποστέλλεται πίσω σε μέρος όπου θα υφίστατο διώξεις.

(3) Η Σύμβαση της Γενεύης [...] [αποτελεί] τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων.»

9. Η δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας διευκρινίζει:

«Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και συνάδει με τις αρχές που αναγνωρίζονται, ιδίως, στον [Χάρτη]. Ειδικότερα, η παρούσα οδηγία σκοπεί να διασφαλίσει τον πλήρη σεβασμό της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και του δικαιώματος ασύλου των αιτούντων άσυλο και των μελών της οικογενείας τους που τους συνοδεύουν.»

10. Η δέκατη έκτη και η δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας ορίζουν τα εξής:

«(16) Είναι σκόπιμη η θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για τον ορισμό και το περιεχόμενο του καθεστώτος πρόσφυγα, ούτως ώστε οι αρμόδιοι εθνικοί φορείς των κρατών μελών να καθοδηγούνται κατά την εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης.

(17) Είναι αναγκαίο να θεσπισθούν κοινά κριτήρια για την αναγνώριση των αιτούντων άσυλο ως προσφύγων κατά την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης της Γενεύης.»

11. Το άρθρο 1 της οδηγίας ορίζει:

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση υπηκόων τρίτων χωρών ή ανιθαγενών ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους και ο καθορισμός του περιεχομένου της παρεχόμενης προστασίας.»

12. Κατά το άρθρο 2, στοιχεία α', γ' έως ε' και ζ', νοούνται ως:

α) “διεθνής προστασία”, το καθεστώς πρόσφυγα και το καθεστώς επικουρικής προστασίας, όπως ορίζονται στα στοιχεία δ' και στ'·

[...]

γ) “πρόσφυγας”, ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος, ευρισκόμενος εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του για τους ίδιους προαναφερθέντες λόγους, δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν και στον οποίο δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 12·

δ) “καθεστώς πρόσφυγα”, η εκ μέρους κράτους μέλους αναγνώριση υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς ως πρόσφυγα·

ε) “πρόσωπο που δικαιούται επικουρική προστασία”, ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής που δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, αλλά σε σχέση με τον οποίο υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστευτεί ότι, εάν ο ενδιαφερόμενος επιστρέψει στη χώρα της καταγωγής του ή, στην περίπτωση ανιθαγενούς, στη χώρα της προηγούμενης συνήθους διαμονής του, θα αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη, όπως ορίζεται στο άρθρο 15, και στον οποίο δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 17, παράγραφοι 1 και 2, και που και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του κινδύνου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας·

[...]

ζ) “αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας”, η αίτηση παροχής προστασίας από κράτος μέλος που υποβάλλει υπήκοος τρίτης χώρας [...], ο οποίος μπορεί να θεωρηθεί ότι αιτείται καθεστώς πρόσφυγα ή καθεστώς επικουρικής προστασίας [...]».

13. Τα άρθρα 13 και 18 της οδηγίας ορίζουν ότι τα κράτη μέλη χορηγούν το καθεστώς πρόσφυγα ή το καθεστώς επικουρικής προστασίας σε υπηκόους τρίτων χωρών που πληρούν τις οικείες προϋποθέσεις σύμφωνα, αντιστοίχως, με τα κεφάλαια II και III ή II και V της εν λόγω οδηγίας.

14. Το άρθρο 4 της οδηγίας, που περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο II αυτής, το οποίο τιτλοφορείται «Αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων», καθορίζει τους όρους για την αξιολόγηση των στοιχείων και των περιστάσεων και ορίζει στην παράγραφο 1:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να κρίνουν ότι εναπόκειται στον αιτούντα να υποβάλει το συντομότερο δυνατόν όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησης διεθνούς προστασίας. Αποτελεί καθήκον των κρατών μελών να αξιολογούν, σε συνεργασία με τον αιτούντα, τα συναφή στοιχεία της αίτησής του.»

15. Στο άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας, διευκρινίζονται τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την εξατομικευμένη αξιολόγηση της αιτήσεως προστασίας.

16. Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας, «Το γεγονός ότι ο αιτών έχει ήδη υποστεί δίωξη [...] ή άμεσες απειλές τέτοιας δίωξης [...] αποτελεί σοβαρή ένδειξη ότι είναι βάσιμος ο φόβος του αιτούντος ότι θα υποστεί δίωξη [...], εκτός εάν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι για να πιστευτεί κανείς ότι η εν λόγω δίωξη [...] δεν θα επαναληφθεί».

17. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας, που επίσης περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο II αυτής, προσθέτει ότι ο βάσιμος φόβος διώξεως μπορεί να στηρίζεται σε γεγονότα τα οποία επήλθαν μετά την αναχώρηση του αιτούντος από τη χώρα καταγωγής του.

18. Το άρθρο 6 της οδηγίας, που περιλαμβάνεται στο προαναφερθέν κεφάλαιο II και τιτλοφορείται «Φορείς δίωξης ή σοβαρής βλάβης», ορίζει:

«Στους φορείς δίωξης ή σοβαρής βλάβης συμπεριλαμβάνονται:

α) το κράτος·

β) ομάδες ή οργανώσεις που ελέγχουν το κράτος ή ουσιώδες μέρος του εδάφους του κράτους·

γ) μη κρατικοί φορείς, εάν μπορεί να καταδειχθεί ότι οι φορείς που αναφέρονται υπό στοιχεία α' και β', περιλαμβανομένων των διεθνών οργανισμών, δεν είναι σε θέση ή δεν επιθυμούν να παράσχουν προστασία κατά της δίωξης ή της σοβαρής βλάβης, όπως ορίζεται με το άρθρο 7.»

19. Το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, που περιλαμβάνεται στο ίδιο κεφάλαιο και τιτλοφορείται «Φορείς προστασίας», ορίζει:

«1. Προστασία μπορεί να παρέχεται από:

α) το κράτος· ή

β) ομάδες ή οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων διεθνών οργανισμών, που ελέγχουν το κράτος ή ουσιώδες μέρος του εδάφους του κράτους.

2. Προστασία παρέχεται κατά κανόνα όταν οι φορείς της παραγράφου 1 λαμβάνουν εύλογα μέτρα για να αποτρέψουν τη δίωξη ή την πρόκληση σοβαρής βλάβης, μεταξύ άλλων με τη λειτουργία αποτελεσματικού νομικού συστήματος για τον εντοπισμό, την ποινική δίωξη και τον κολασμό πράξεων που συνιστούν δίωξη ή σοβαρή βλάβη, και ο αιτών έχει πρόσβαση στην προστασία αυτή.»

20. Το άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας, που περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο III αυτής, το οποίο τιτλοφορείται «Χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα» καθορίζει τις πράξεις διώξεως. Σύμφωνα με την παράγραφο 3, πρέπει να υπάρχει συσχετισμός μεταξύ των λόγων διώξεως που αναφέρονται στο άρθρο 10 της οδηγίας και των εν λόγω πράξεων διώξεως.

21. Το άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας, που επίσης περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο II αυτής και τιτλοφορείται «Λόγοι δίωξης» καθορίζει τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση καθενός από τους πέντε λόγους διώξεως.

22. Το άρθρο 11 της οδηγίας, που περιλαμβάνεται στο ίδιο κεφάλαιο και τιτλοφορείται «Παύση», ορίζει:

«1. Ο υπήκοος τρίτης χώρας [...] παύει να είναι πρόσφυγας εάν:

[...]

ε) δεν μπορεί πλέον να εξακολουθεί να αρνείται την προστασία που του παρέχει η χώρα της ιθαγένειά, διότι έχουν παύσει να υφίστανται οι συνθήκες που οδήγησαν στην αναγνώρισή του ως πρόσφυγα·

[...]

2. Για την εφαρμογή των στοιχείων ε' [...], τα κράτη μέλη εξετάζουν κατά πόσον η μεταβολή των συνθηκών είναι τόσο ουσιαστικής και μη προσωρινής φύσεως, ώστε ο φόβος του πρόσφυγα ότι θα υποστεί διώξεις να μην μπορεί πλέον να θεωρείται βάσιμος.»

23. Το άρθρο 14 της οδηγίας, που τιτλοφορείται «Ανάκληση, τερματισμός ή άρνηση ανανέωσης του καθεστώτος πρόσφυγα» και περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο IV αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Καθεστώς Πρόσφυγα», ορίζει:

«1. Όσον αφορά αιτήσεις διεθνούς προστασίας οι οποίες υποβάλλονται μετά την έναρξη ισχύος της παρούσης οδηγίας, τα κράτη μέλη ανακαλούν, τερματίζουν ή αρνούνται να ανανεώσουν το καθεστώς πρόσφυγα ενός υπηκόου τρίτης χώρας [...], το οποίο έχει χορηγηθεί από [αρμόδιο] όργανο, εφόσον το πρόσωπο αυτό παύσει να είναι πρόσφυγας σύμφωνα με το άρθρο 11.

2. Με την επιφύλαξη του καθήκοντος του πρόσφυγα, σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1, να αποκαλύπτει κάθε σχετικό στοιχείο και να προσκομίζει κάθε σχετικό έγγραφο το οποίο έχει στη διάθεσή του, το κράτος μέλος που χορήγησε το καθεστώς πρόσφυγα καταδεικνύει σε εξατομικευμένη βάση ότι ο ενδιαφερόμενος έχει παύσει να είναι πρόσφυγας ή δεν υπήρξε ποτέ πρόσφυγας σύμφωνα με την παράγραφο 1.

[...]

24. Το άρθρο 15 της οδηγίας, που τιτλοφορείται «Σοβαρή βλάβη» και περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο V αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αναγνώριση προσώπου ως δικαιούχου επικουρικής προστασίας», ορίζει:

«Η σοβαρή βλάβη συνίσταται σε:

α) θανατική ποινή ή εκτέλεση· ή

β) βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία του αιτούντος στη χώρα καταγωγής του· ή

γ) σοβαρή και προσωπική απειλή κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας αμάχου λόγω αδιάκριτης ασκήσεως βίας σε καταστάσεις διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης.»

25. Κατά τα άρθρα 38 και 39, η οδηγία τέθηκε σε ισχύ στις 20 Οκτωβρίου 2004 και έπρεπε να έχει μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο το αργότερο στις 10 Οκτωβρίου 2006.

Η εθνική νομοθεσία

26. Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, του νόμου για τη διαδικασία ασύλου (Asylverfahrensgesetz, στο εξής: AsylVfG):

«Αλλοδαπός χαρακτηρίζεται πρόσφυγας κατά την έννοια της [Συμβάσεως της Γενεύης] όταν εκτίθεται σε απειλές, κατά την έννοια του άρθρου 60, παράγραφος 1, του νόμου για τη διαμονή αλλοδαπών [Aufenthaltsgesetz], στη χώρα της ιθαγένειάς του [...].»

27. Το άρθρο 60 του νόμου για τη διαμονή αλλοδαπών, που περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο που αφορά την παύση της διαμονής και φέρει τον τίτλο «Απαγόρευση εκδιώξεως», ορίζει στην παράγραφο 1:

«Κατ' εφαρμογή της Συμβάσεως [της Γενεύης], αλλοδαπός δεν μπορεί να εκδιωχθεί σε άλλο κράτος στο οποίο απειλείται η ζωή του ή η ελευθερία του, λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, συμμετοχής σε κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων [...].»

28. Το άρθρο 73, παράγραφος 1, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, του AsylVfG, όπως τροποποιήθηκε από τον νόμο για τη μεταφορά στη γερμανική νομοθεσία των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί διαμονής και ασύλου (Gesetz zur Umsetzung aufenthalts- und asylrechtlicher Richtlinien der Europäischen Union) της 19ης Αυγούστου 2007 (BGBl. 2007 I, σ. 1970), ορίζει:

«Το δικαίωμα ασύλου και το καθεστώς πρόσφυγα πρέπει να αίρονται αμελλητί, όταν εκλείψουν οι συνθήκες που δικαιολόγησαν τη χορήγησή τους. Τέτοια περίπτωση συντρέχει, ιδίως, όταν ο αλλοδαπός, αφού εκλείψουν οι συνθήκες συνεπεία των οποίων χορηγήθηκε σε αυτόν άσυλο ή καθεστώς πρόσφυγα, δεν μπορεί πλέον να εξακολουθεί να αρνείται την προστασία της χώρας της ιθαγένειάς του [...].»

29. Κατά το ίδιο άρθρο 73, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, του AsylVfG, το δικαίωμα ασύλου και το καθεστώς πρόσφυγα δεν αίρονται «όταν ο αλλοδαπός μπορεί να προβάλλει επιτακτικούς λόγους, που απορρέουν από προγενέστερες διώξεις του, προκειμένου να αρνηθεί την προστασία που του παρέχει η χώρα της ιθαγένειάς του [...]».

Οι διαφορές των κυρίων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

30. Μεταξύ 1999 και 2002, οι αναιρεσείοντες στις κύριες δίκες εισήλθαν στη Γερμανία, όπου υπέβαλαν αιτήσεις χορηγήσεως ασύλου.

31. Προς στήριξη των αντιστοίχων αιτήσεών τους, επικαλέσθηκαν διάφορους λόγους που τους προκαλούσαν φόβο διώξεως στο Ιράκ από το καθεστώς του κόμματος Μπάαθ του Σαντάμ Χουσεΐν.

32. Το Bundesamt τους χορήγησε καθεστώς πρόσφυγα το 2001 και το 2002.

33. Μεταξύ 2004 και 2005, το Bundesamt, λόγω της μεταβολής των συνθηκών στο Ιράκ, κίνησε διαδικασίες άρσεως του καθεστώτος πρόσφυγα που είχε χορηγηθεί στους ενδιαφερόμενους.

34. Μετά το πέρας των διαδικασιών αυτών, προέβη πράγματι στην άρση του εν λόγω καθεστώτος με αποφάσεις που ελήφθησαν μεταξύ Ιανουαρίου και Αυγούστου 2005.

35. Με αποφάσεις που εκδόθηκαν μεταξύ Ιουλίου και Οκτωβρίου 2005, τα αρμόδια Διοικητικά Πρωτοδικεία ακύρωσαν τις αποφάσεις περί άρσεως. Έκριναν κατ' ουσίαν ότι, λαμβανομένης υπόψη της εξαιρετικά ασταθούς καταστάσεως στο Ιράκ, δεν μπορούσε να συναχθεί μόνιμη και σταθερή μεταβολή της καταστάσεως, ικανή να δικαιολογήσει την άρση του χορηγηθέντος καθεστώτος πρόσφυγα.

36. Κατόπιν εφέσεων που άσκησε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, τα αρμόδια δευτεροβάθμια διοικητικά πρωτοδικεία, με αποφάσεις που εκδόθηκαν μεταξύ Μαρτίου και Αυγούστου 2006, εξαφάνισαν τις πρωτοβάθμιες αποφάσεις και απέρριψαν τις προσφυγές ακυρώσεως κατά των αποφάσεων περί άρσεως. Όσον αφορά την καθοριστική μεταβολή της καταστάσεως στο Ιράκ, κρίθηκε ότι οι αναιρεσείοντες στις κύριες δίκες ήταν ασφαλείς έναντι των διώξεων που υπέστησαν υπό το προηγούμενο καθεστώς και ότι δεν υφίστατο οποιαδήποτε νέα πιθανή απειλή διώξεως εις βάρος τους για άλλους λόγους.

37. Οι αναιρεσείοντες στις κύριες δίκες υπέβαλαν αιτήσεις αναιρέσεως κατά των κατ' έφεση αποφάσεων ενώπιον του Bundesverwaltungsgericht, ζητώντας την επικύρωση των πρωτοβάθμιων αποφάσεων.

38. Το προαναφερθέν Δικαστήριο κρίνει ότι παύση της υπαγωγής στο καθεστώς πρόσφυγα επέρχεται, αφενός, όταν έχει μεταβληθεί κατά τρόπο καθοριστικό και μη προσωρινό η επικρατούσα στη χώρα καταγωγής του πρόσφυγα κατάσταση και έχουν εκλείψει οι συνθήκες που δικαιολογούν τον φόβο διώξεώς του, λόγω των οποίων του χορηγήθηκε το καθεστώς πρόσφυγα, αφετέρου, όταν ο ενδιαφερόμενος δεν έχει άλλους λόγους να φοβάται ότι θα «υποστεί δίωξη» κατά την έννοια της οδηγίας.

39. Κατά το Bundesverwaltungsgericht, ο όρος «προστασία της χώρας» του άρθρου 11, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας είναι ταυτόσημος με τον όρο «προστασία της χώρας αυτής», που χρησιμοποιείται στο άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας, και αναφέρεται αποκλειστικώς στην προστασία έναντι διώξεων.

40. Οι κίνδυνοι γενικής φύσεως δεν εμπίπτουν ούτε στην προστασία που παρέχει η εν λόγω οδηγία, ούτε στη Σύμβαση της Γενεύης. Το ερώτημα κατά πόσον πρόσφυγας μπορεί να υποχρεωθεί να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του, ενόσω ελλοχεύουν εκεί κίνδυνοι γενικής φύσεως, δεν μπορεί να εξετασθεί στο πλαίσιο της άρσεως του καθεστώτος πρόσφυγα κατ' εφαρμογή του άρθρου 73, παράγραφος 1, του AsylVfG. Θα πρέπει να εξετασθεί εκ των υστέρων, μαζί με την απόφαση περί ενδεχόμενης επαναπροωθήσεως του ενδιαφερόμενου προσώπου στη χώρα καταγωγής του.

41. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, σύμφωνα με τις δεσμευτικές για αυτό διαπιστώσεις κατά το στάδιο της κατ' έφεση διαδικασίας, οι αναιρεσείοντες στις κύριες δίκες δεν μπορούν να αρνούνται να επιστρέψουν στο Ιράκ, προβάλλοντας επιπτώσεις προηγούμενων πράξεων διώξεως. Εξ αυτού συνάγει ότι δεν μπορούν να προβληθούν ενώπιόν του «επιτακτικοί λόγοι», απορρέοντες από

προηγούμενες διώξεις κατά το άρθρο 73, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, του AsylVfG, καθώς και κατά το άρθρο 1 Γ, παράγραφος 5, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως της Γενεύης.

42. Σημειώνει, εντούτοις, ότι η άρση του καθεστώτος πρόσφυγα δεν συνεπάγεται απαραίτητως απώλεια του δικαιώματος διαμονής στη Γερμανία.

43. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesverwaltungsgericht αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να θέσει στο Δικαστήριο, για καθεμία από τις υποθέσεις των κυρίων δικών, τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας 2004/83/EK του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, την έννοια ότι –ανεξάρτητα από το άρθρο 1, Γ, σημείο 5, δεύτερο εδάφιο, της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων, της 28ης Ιουλίου 1951 (Σύμβασης της Γενεύης για τους πρόσφυγες)– η υπαγωγή στο καθεστώς του πρόσφυγα παύει όταν αφενός, έχει εξαλειφθεί ο κατά το άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας βάσιμος φόβος του πρόσφυγα ότι θα υποστεί δίωξη, λόγω του οποίου υπήχθη στο καθεστώς του πρόσφυγα, και αφετέρου, ο πρόσφυγας δεν πρέπει να φοβάται ούτε ότι θα υποστεί δίωξη για άλλους λόγους κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', της οδηγίας;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο ερώτημα 1: Προϋποθέτει επιπλέον η παύση της υπαγωγής στο καθεστώς του πρόσφυγα κατά το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας ότι στη χώρα της οποίας την ιθαγένεια έχει ο πρόσφυγας

α) υπάρχει φορέας παροχής προστασίας κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας, έστω και αν η παροχή της προστασίας είναι δυνατή μόνο χάρη στη βοήθεια πολυεθνικής στρατιωτικής δύναμης,

β) ο πρόσφυγας δεν απειλείται να υποστεί σοβαρή βλάβη κατά την έννοια του άρθρου 15 της οδηγίας, για την οποία προβλέπεται η χορήγηση του καθεστώτος επικουρικής προστασίας κατά το άρθρο 18 της οδηγίας, και/ή

γ) υπάρχει σταθερή κατάσταση ασφάλειας και παρέχεται, χάρη στο γενικό βιοτικό επίπεδο, η δυνατότητα εξασφάλισης ενός ελάχιστου επιπέδου διαβίωσης;

3) Όταν οι περιστάσεις λόγω των οποίων ο ενδιαφερόμενος αναγνωρίστηκε ως πρόσφυγας έχουν εξαλειφθεί, πρέπει οι νέες και διαφορετικής φύσης περιστάσεις λόγω των οποίων ο ενδιαφερόμενος θα μπορούσε να υποστεί δίωξη:

α) να αξιολογούνται με βάση το κριτήριο της πιθανολόγησης, το οποίο ισχύει για την υπαγωγή στο καθεστώς πρόσφυγα, ή εφαρμόζεται υπέρ του ενδιαφερόμενου κάποιο άλλο κριτήριο;

β) να αξιολογούνται με συνεκτίμηση της ελάφρυνσης του βάρους απόδειξης που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 4 της οδηγίας;

44. Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 25ης Ιουνίου 2008 αποφασίστηκε η ένωση και συνεκδίκαση των υποθέσεων C-175/08 έως C-179/08 προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως. Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 4ης Αυγούστου 2008 διετάχθη ο χωρισμός της υποθέσεως C-177/08 και η διαγραφή της από το πρωτόκολλο του Δικαστηρίου.

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

45. Στις υποθέσεις των κυρίων δικών, οι αναιρεσείοντες υπέβαλαν αιτήσεις παροχής διεθνούς προστασίας πριν τεθεί σε ισχύ η οδηγία, ήτοι πριν την 20ή Οκτωβρίου 2004.

46. Στην περίπτωση που ο πρόσφυγας έπαυσε να απολαύει αυτής του της ιδιότητας δυνάμει του άρθρου 11 της οδηγίας, το άρθρο 14, παράγραφος 1, αυτής προβλέπει την ανάκληση του καθεστώτος αυτού μόνον εφόσον η αίτηση για την παροχή διεθνούς προστασίας υπεβλήθη μετά την έναρξη ισχύος της εν λόγω οδηγίας.

47. Οι αιτήσεις παροχής διεθνούς προστασίας, συνεπεία των οποίων το αιτούν Δικαστήριο υπέβαλε τα ερωτήματα, δεν καλύπτονται επομένως *ratione temporis* από την οδηγία.

48. Πρέπει, εντούτοις, να υπομνησθεί ότι, εφόσον τα εθνικά δικαστήρια υποβάλλουν ερωτήματα που αφορούν την ερμηνεία διατάξεως του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο οφείλει καταρχήν να

αποφαίνεται. Πράγματι, ούτε από το γράμμα των άρθρων 68 EK και 234 EK, ούτε από το αντικείμενο της προβλεπόμενης από το άρθρο 234 EK διαδικασίας προκύπτει ότι πρόθεση των συντακτών της Συνθήκης ήταν να αποκλείσουν από την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου τις αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που αφορούν οδηγία, στην ειδική περίπτωση κατά την οποία το εθνικό δίκαιο κράτους μέλους παραπέμπει στο περιεχόμενο των διατάξεων της οδηγίας αυτής προκειμένου να προσδιοριστούν οι κανόνες που θα εφαρμοστούν σε αμιγώς εσωτερικής φύσεως κατάσταση του κράτους αυτού. Σε μία τέτοια περίπτωση, υφίσταται οπωσδήποτε κοινοτικό συμφέρον να ερμηνεύονται ομοιόμορφα οι διατάξεις που συμπίπτουν με διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, ανεξαρτήτως των συνθηκών υπό τις οποίες εφαρμόζονται, προκειμένου να αποφεύγονται στο μέλλον ερμηνευτικές αποκλίσεις (βλ. απόφαση της 16ης Μαρτίου 2006, C-3/04, Poseidon Chartering, Συλλογή 2006, σ. I-2505, σκέψεις 15 και 16 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

49. Στην παρούσα υπόθεση, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ο νόμος για τη μεταφορά των οδηγιών περί διαμονής και ασύλου, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 28 Αυγούστου 2007 και εισήγαγε τη νέα διατύπωση του άρθρου 73, παράγραφος 1, του AsylVfG, μετέφερε στη γερμανική νομοθεσία τα άρθρα 11 και 14 της οδηγίας χωρίς να περιορίσει χρονικώς την εφαρμογή των διατάξεών της, κατά τρόπο ώστε οι εθνικές αυτές διατάξεις να εφαρμόζονται σε αιτήσεις παροχής διεθνούς προστασίας που υποβλήθηκαν προ της θέσεως σε ισχύ της οδηγίας.

50. Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να δοθεί απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

51. Η οδηγία στηρίζεται, κυρίως, στο άρθρο 63, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, στοιχείο γ', EK, το οποίο εξουσιοδότησε το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να θεσπίσει μέτρα περί ασύλου, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και με άλλες σχετικές συμβάσεις, στον τομέα των ελάχιστων προδιαγραφών για την αναγνώριση υπηκόων τρίτων χωρών ως προσφύγων.

52. Από την τρίτη, δέκατη έκτη και δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας προκύπτει ότι η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων και ότι οι διατάξεις της οδηγίας σχετικά με τις προϋποθέσεις αναγνώρισεως καθεστώτος πρόσφυγα, καθώς και σχετικά με το περιεχόμενο του καθεστώτος αυτού θεσπίστηκαν ούτως ώστε οι αρμόδιοι εθνικοί φορείς των κρατών μελών να καθοδηγούνται κατά την εφαρμογή της συμβάσεως αυτής, βασιζόμενοι σε κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια.

53. Οι διατάξεις της οδηγίας πρέπει, επομένως, να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της γενικής οικονομίας και του σκοπού αυτής, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και τις λοιπές σχετικές συμβάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 63, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, EK.

54. Όπως προκύπτει από τη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, κατά την ερμηνεία αυτή δεν πρέπει να θίγονται τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι αρχές που αναγνωρίζονται, μεταξύ άλλων, στον Χάρτη.

Επί του πρώτου ερωτήματος

55. Με το πρώτο του ερώτημα το αιτούν Δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας έχει την έννοια ότι η υπαγωγή στο καθεστώς του πρόσφυγα παύει, αφενός, όταν έχουν εκλείψει οι περιστάσεις οι οποίες δικαιολόγησαν τον φόβο του πρόσφυγα ότι θα υποστεί δίωξη για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας, και συνεπεία των οποίων υπήχθη στο εν λόγω καθεστώς, αφετέρου, όταν ο πρόσφυγας δεν πρέπει να φοβάται ότι θα υποστεί δίωξη για άλλους λόγους κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', της οδηγίας.

56. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας, πρόσφυγας είναι, κυρίως, ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του «συνεπεία βάσιμου φόβου διώξεως» λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμε-

τοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα και δεν είναι σε θέση ή «λόγω του φόβου αυτού» δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την «προστασία» της εν λόγω χώρας.

57. Ο ενδιαφερόμενος υπήκοος πρέπει, επομένως, να αντιμετωπίζει, εξαιτίας περιστάσεων που επικρατούν στη χώρα καταγωγής του, φόβο εις βάρος του διώξεως για τουλάχιστον έναν εκ των πέντε λόγων που απαριθμούνται στην οδηγία και στη Σύμβαση της Γενεύης.

58. Οι περιστάσεις αυτές καταδεικνύουν ουσιαστικά ότι η τρίτη χώρα δεν προστατεύει τον υπήκοό της έναντι πράξεων διώξεως.

59. Αποτελούν δε την αιτία της αδυναμίας του ενδιαφερόμενου, ή της δικαιολογημένης του αρνήσεως να θέσει εαυτόν υπό την «προστασία» της χώρας καταγωγής του, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', της οδηγίας, ήτοι κατά την έννοια της δυνατότητας της χώρας αυτής να εμποδίσει ή να κολάσει τις πράξεις διώξεως.

60. Ως εκ τούτου, οι περιστάσεις αυτές είναι καθοριστικές για την χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα.

61. Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας, τα γεγονότα και οι περιστάσεις αξιολογούνται, για τον σκοπό της χορηγήσεως του καθεστώτος, σε συνεργασία με τον αιτούντα.

62. Δυνάμει του άρθρου 13 της οδηγίας, το κράτος μέλος χορηγεί το καθεστώς πρόσφυγα στον αιτούντα, εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις που προβλέπονται, κυρίως, στα άρθρα 9 και 10 αυτής.

63. Στο άρθρο 9 της οδηγίας καθορίζονται τα στοιχεία βάσει των οποίων πράξεις μπορούν να χαρακτηρισθούν ως δίωξη. Συναφώς, στο άρθρο 9, παράγραφος 1, διευκρινίζεται ότι οι σχετικές πράξεις πρέπει να είναι «αρκούντως σοβαρές» λόγω της φύσεως ή της επαναλήψεώς τους, ώστε να συνιστούν «σοβαρή παραβίαση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων», ή να αποτελούν σώρευση διαφόρων μέτρων που είναι «αρκούντως σοβαρά», ούτως ώστε να θίγεται ένα άτομο κατά τρόπο συγκρίσιμο με μία «σοβαρή παραβίαση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων».

64. Το άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας, προσθέτει ότι πρέπει να υπάρχει συσχετισμός μεταξύ των λόγων διώξεως, οι οποίοι αναφέρονται στο άρθρο 10 της οδηγίας, και των πράξεων διώξεως.

65. Το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας, όπως και το άρθρο 1, Γ, παράγραφος 5, της Συμβάσεως της Γενεύης, προβλέπει την απώλεια του καθεστώτος πρόσφυγα, όταν εκλείψουν οι συνθήκες που οδήγησαν στην αναγνώριση του καθεστώτος αυτού, ήτοι όταν δεν πληρούνται πλέον οι προϋποθέσεις χορηγήσεως καθεστώτος πρόσφυγα.

66. Ορίζοντας ότι ο υπήκοος «δεν μπορεί πλέον να εξακολουθεί να αρνείται την προστασία που του παρέχει η χώρα της ιθαγένειας, διότι έχουν παύσει να υφίστανται» οι εν λόγω συνθήκες, το ως άνω άρθρο θέτει, σύμφωνα με το ίδιο του το γράμμα, έναν αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της μεταβολής των συνθηκών και του γεγονότος ότι ο ενδιαφερόμενος δεν μπορεί να εμμένει στην άρνησή του και, κατά παρέκταση, να διατηρεί το καθεστώς πρόσφυγα, δεδομένου ότι ο αρχικός του φόβος ότι θα υποστεί διώξεις δεν είναι πλέον προφανώς βάσιμος.

67. Καθόσον ορίζεται ότι ο υπήκοος «δεν μπορεί πλέον να εξακολουθεί να αρνείται» την προστασία που του παρέχει η χώρα καταγωγής του, συνεπάγεται ότι η επίμαχη «προστασία» είναι η ίδια με εκείνη που ήταν μέχρι τότε ανύπαρκτη, ήτοι η προστασία έναντι των προβλεπόμενων στην οδηγία πράξεων διώξεως.

68. Ως εκ τούτου, οι περιστάσεις που καταδεικνύουν τη δυνατότητα ή μη της χώρας καταγωγής να παράσχει προστασία έναντι πράξεων διώξεως συνιστά καθοριστικό στοιχείο της αξιολογήσεως, η οποία καταλήγει στη χορήγηση ή, κατά συμμετρικό τρόπο, ενδεχομένως στην παύση του καθεστώτος πρόσφυγα.

69. Κατά συνέπεια, το καθεστώς πρόσφυγα παύει όταν ο ενδιαφερόμενος υπήκοος δεν εκτίθεται προφανώς πλέον, στη χώρα καταγωγής του, σε συνθήκες εκ των οποίων καταδεικνύεται η αδυναμία της χώρας αυτής να του παράσχει προστασία έναντι πράξεων διώξεως εις βάρος του για έναν εκ των πέντε λόγων που απαριθμούνται στο άρθρο 2, στοιχείο γ' της οδηγίας. Η παύση αυτή συνεπάγε-

ται επομένως ότι με τη μεταβολή των συνθηκών εξέλιπταν οι λόγοι που είχαν οδηγήσει στη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα.

70. Προκειμένου να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι ο φόβος του πρόσφυγα ότι θα υποστεί δίωξη δεν είναι πλέον βάσιμος, οι αρμόδιες αρχές πρέπει, υπό το πρίσμα του άρθρου 7, παράγραφος 2, της οδηγίας, να επαληθεύσουν, λαμβανομένης υπόψη της ατομικής καταστάσεως του πρόσφυγα, ότι ο φορέας ή οι φορείς προστασίας του εν λόγω τρίτου κράτους έλαβαν εύλογα μέτρα για να αποτρέψουν τη δίωξη, ότι επομένως διαθέτουν, μεταξύ άλλων, αποτελεσματικό νομικό σύστημα για τον εντοπισμό, την ποινική δίωξη και τον κολασμό πράξεων που συνιστούν δίωξη και ότι ο ενδιαφερόμενος πρόσφυγας θα έχει πρόσβαση στην προστασία αυτή, σε περίπτωση παύσεως της υπαγωγής του στο καθεστώς πρόσφυγα.

71. Μέσω της επαληθεύσεως αυτής οι αρμόδιες αρχές αξιολογούν, κυρίως, τις συνθήκες λειτουργίας, αφενός, των θεσμών, των διοικήσεων και των δυνάμεων ασφαλείας, αφετέρου, κάθε ομάδας ή οντότητας της τρίτης χώρας, η οποία ενδέχεται, μέσω ενεργειών ή παραλείψεων της, να προκαλέσει πράξεις διώξεως εις βάρος του προσώπου που απολαύει καθεστώτος πρόσφυγα, σε περίπτωση επιστροφής του στη χώρα αυτή. Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας, που αφορά την αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων, οι αρχές αυτές μπορούν να συνεκτιμούν, μεταξύ άλλων, τους νόμους και τους κανονισμούς της χώρας καταγωγής, καθώς και του τρόπου εφαρμογής τους, όπως επίσης του μέτρου στο οποίο διασφαλίζεται ο σεβασμός των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα αυτή.

72. Το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας ορίζει, εξάλλου, ότι η μεταβολή των συνθηκών που διαπιστώνουν οι αρμόδιες αρχές πρέπει να είναι «ουσιαστικής και μη προσωρινής φύσεως», ώστε ο φόβος του πρόσφυγα ότι θα υποστεί δίωξη να μην μπορεί πλέον να θεωρείται βάσιμος.

73. Η μεταβολή των συνθηκών είναι «ουσιαστικής και μη προσωρινής φύσεως» κατά την έννοια του άρθρου 11, παράγραφος 2, της οδηγίας, όταν οι παράγοντες που προκάλεσαν τον φόβο του προσφεύγοντα ότι θα υποστεί δίωξη μπορούν να θεωρηθούν ως μονίμως εξαλειφθέντες. Η αξιολόγηση της ουσιαστικής και μη προσωρινής φύσεως της μεταβολής των συνθηκών προϋποθέτει επομένως την απουσία βάσιμου φόβου εκθέσεως σε πράξεις διώξεως, οι οποίες συνιστούν σοβαρή προσβολή θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας.

74. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι φορέας ή φορείς προστασίας, εκ μέρους των οποίων αξιολογείται η πραγματική μεταβολή των συνθηκών στο κράτος καταγωγής, είναι, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας, είτε το ίδιο το κράτος, είτε ομάδες ή οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων διεθνών οργανισμών, που ελέγχουν το κράτος ή ουσιώδες μέρος του εδάφους του.

75. Όσον αφορά την ως άνω σκέψη, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να διασφαλίζεται η προστασία εκ μέρους διεθνών οργανισμών, μεταξύ άλλων, μέσω παρουσίας πολυεθνικής δυνάμεως στο έδαφος της τρίτης χώρας.

76. Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας έχει την έννοια ότι:

– πρόσωπο παύει να υπάγεται στο καθεστώς πρόσφυγα όταν, λόγω ουσιαστικής και μη προσωρινής μεταβολής των συνθηκών στο οικείο τρίτο κράτος, αφενός, έχουν εξαλειφθεί οι περιστάσεις βάσει των οποίων υπήχθη στο καθεστώς του πρόσφυγα και οι οποίες δικαιολογούσαν τον φόβο του ότι θα υποστεί δίωξη για έναν από τους λόγους του άρθρου 2, στοιχείο γ', της οδηγίας, αφετέρου, δεν υφίστανται άλλοι λόγοι που να του προκαλούν φόβο ότι θα «υποστεί δίωξη» κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', της οδηγίας,

– προκειμένου να αξιολογήσουν τη μεταβολή των συνθηκών, οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους πρέπει να επαληθεύσουν, λαμβανομένης υπόψη της ατομικής καταστάσεως του πρόσφυγα, ότι ο φορέας ή οι φορείς προστασίας, που αναφέρονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας, έλαβαν εύλογα μέτρα για να αποτρέψουν τη δίωξη, ότι επομένως διαθέτουν, μεταξύ άλλων, αποτελεσματικό νομικό σύστημα για τον εντοπισμό, την ποινική δίωξη και τον κολασμό πράξεων που συνι-

στούν δίωξη, και ότι ο ενδιαφερόμενος πρόσφυγας θα έχει πρόσβαση στην προστασία αυτή, σε περίπτωση παύσεως της υπαγωγής του στο καθεστώς πρόσφυγα,

– στους φορείς προστασίας, που αναφέρονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας, μπορούν να συγκαταλέγονται διεθνείς οργανισμοί, που ελέγχουν το κράτος ή ουσιώδες μέρος του εδάφους του, μεταξύ άλλων, μέσω παρουσίας πολυεθνικής δυνάμεως στο εν λόγω έδαφος.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

77. Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα, καθώς και των διευκρινίσεων που παρασχέθηκαν στις σκέψεις 74 και 75 της παρούσας αποφάσεως, παρέλκει απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

78. Εντούτοις, όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα, στοιχείο β', πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να επισημανθεί ότι, στο πλαίσιο της έννοιας «διεθνής προστασία», η οδηγία ρυθμίζει δύο χωριστά καθεστώτα προστασίας, ήτοι, αφενός, το καθεστώς πρόσφυγα, αφετέρου, το καθεστώς επικουρικής προστασίας, καθότι το άρθρο 2, στοιχείο ε', της οδηγίας, ορίζει ως πρόσωπο που δικαιούται επικουρική προστασία εκείνο που «δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας».

79. Ως εκ τούτου, η παύση της υπαγωγής στο πρώτο καθεστώς δεν μπορεί να εξαρτάται από τη διαπίστωση ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του δεύτερου, ειδάλλως θίγονται οι αντίστοιχοι τομείς των δύο καθεστώτων προστασίας.

80. Στο σύστημα που θεσπίζει η οδηγία, η ενδεχόμενη παύση υπαγωγής στο καθεστώς πρόσφυγα δεν θίγει το δικαίωμα του ενδιαφερομένου προσώπου να ζητήσει να του χορηγηθεί καθεστώς επικουρικής προστασίας, εφόσον συντρέχουν όλα τα αναφερόμενα στο άρθρο 4 της οδηγίας απαραίτητα στοιχεία, ώστε να αποδειχθεί ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 15 της οδηγίας, οι οποίες δικαιολογούν μία τέτοια προστασία.

Επί του τρίτου ερωτήματος

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

81. Το τρίτο ερώτημα αφορά την περίπτωση κατά την οποία διαπιστώνεται ότι έχουν εκλείψει οι περιστάσεις, λόγω των οποίων χορηγήθηκε το καθεστώς πρόσφυγα.

82. Αναφέρεται στις προϋποθέσεις, υπό τις οποίες οι αρμόδιες αρχές εξακριβώνουν στη συνέχεια, εν ανάγκη πριν διαπιστωθεί η παύση υπαγωγής στο καθεστώς αυτό, κατά πόσον υφίστανται άλλες περιστάσεις που να δικαιολογούν βάσιμο φόβο του ενδιαφερομένου ότι θα υποστεί δίωξη.

83. Η εν λόγω εξακρίβωση συνεπάγεται επομένως εκτίμηση ανάλογη με εκείνη κατά την εξέταση μιας αρχικής αιτήσεως χορηγήσεως καθεστώτος πρόσφυγα.

Επί του τρίτου ερωτήματος, στοιχείο α'

84. Με το τρίτο ερώτημά του, στοιχείο α', το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί κατά πόσον, όταν οι περιστάσεις λόγω των οποίων ο ενδιαφερόμενος αναγνωρίστηκε ως πρόσφυγας έχουν εκλείψει και οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους εξακριβώνουν ότι δεν υφίστανται άλλες περιστάσεις που να δικαιολογούν φόβο του ενδιαφερομένου ότι θα υποστεί δίωξη, είτε για τον ίδιο λόγο όπως αρχικώς, είτε για έναν εκ των λόγων που απαριθμούνται στο άρθρο 2, στοιχείο γ' της οδηγίας, το κριτήριο της πιθανολόγησης για την εκτίμηση του κινδύνου που προκαλείται από τις νέες αυτές περιστάσεις είναι το ίδιο με εκείνο που εφαρμόστηκε κατά τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα.

85. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι:

– το κριτήριο της πιθανολόγησης εφαρμόζεται κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας του κινδύνου πραγματικών πράξεων διώξεως εντός ενός καθορισμένου πλαισίου, όπως αυτό προσδιορίζεται στο πλαίσιο της συνεργασίας κράτους μέλους και ενδιαφερομένου, στην οποία αναφέρονται τα άρθρα 4, παράγραφος 1, και 14, παράγραφος 2, της οδηγίας,

– κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας, τα εξεταζόμενα σχετικά πραγματικά περιστατικά πρέπει να είναι αρκούντως σοβαρά.

86. Πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο βαθμός δυσκολίας αναφορικά, καταρχάς, με τη συγκέντρωση των σχετικών στοιχείων προκειμένου να εκτιμηθούν οι περιστάσεις ενδέχεται, υπό το πρίσμα και μόνον του υποστατού των πραγματικών περιστατικών, να αποδειχθεί περισσότερο ή λιγότερο υψηλός, ανάλογα με την περίπτωση.

87. Συναφώς, πρόσωπο που, έχοντας διαμείνει ως πρόσφυγας εκτός της χώρας καταγωγής του για πολλά έτη, επικαλείται άλλες περιστάσεις, προκειμένου να δικαιολογήσει φόβο ότι θα υποστεί δίωξη, δεν έχει, κατά κανόνα, τις ίδιες δυνατότητες να αξιολογήσει τον κίνδυνο στον οποίο θα εξετίθετο στη χώρα καταγωγής του, σε σχέση με κάποιον αιτούντα που εγκατέλειψε προσφάτως τη χώρα καταγωγής του.

88. Αντιθέτως το επίπεδο των απαιτήσεων που πρέπει, εν συνεχεία, να διέπει την εκτίμηση των συγκεντρωθέντων στοιχείων δεν ποικίλλει, τόσο κατά το στάδιο εξετάσεως αιτήσεως για τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα, όσο και κατά το στάδιο εξετάσεως του ζητήματος αναφορικά με τη διατήρηση του εν λόγω καθεστώτος, όταν, αφού διαπιστωθεί ότι έχουν εκλείψει οι περιστάσεις που δικαιολόγησαν τη χορήγησή του, εκτιμώνται άλλες περιστάσεις οι οποίες έχουν ενδεχομένως προκαλέσει βάσιμο φόβο διώξεως.

89. Πράγματι, κατά τα δύο αυτά στάδια εξετάσεως, η εκτίμηση αφορά το ίδιο ερώτημα, ήτοι κατά πόσο οι τεκμηριωμένες περιστάσεις συνιστούν ή όχι τέτοια απειλή, ώστε το ενδιαφερόμενο πρόσωπο να φοβάται δικαιολογημένα, λαμβανομένης υπόψη της εξατομικευμένης καταστάσεώς του, ότι αποτελεί πράγματι στόχο πράξεων διώξεως.

90. Η εκτίμηση αυτή της σοβαρότητας του κινδύνου πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να γίνεται με προσοχή και σύνεση, δεδομένου ότι διακυβεύονται οι ατομικές ελευθερίες και η ακεραιότητα του ανθρώπου, ζητήματα που άπτονται των θεμελιωδών αξιών της Ένωσης.

91. Στο τρίτο ερώτημα, στοιχείο α', πρέπει επομένως να δοθεί η απάντηση ότι, όταν οι περιστάσεις λόγω των οποίων ο ενδιαφερόμενος αναγνωρίστηκε ως πρόσφυγας έχουν εκλείψει και οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους εξακριβώνουν ότι δεν υφίστανται άλλες περιστάσεις που να δικαιολογούν φόβο του ενδιαφερόμενου ότι θα υποστεί δίωξη, είτε για τον ίδιο λόγο όπως αρχικώς, είτε για έναν εκ των λόγων που απαριθμούνται στο άρθρο 2, στοιχείο γ' της οδηγίας, το κριτήριο της πιθανολόγησης για την εκτίμηση του κινδύνου που προκαλείται από τις νέες αυτές περιστάσεις είναι το ίδιο με εκείνο που εφαρμόστηκε κατά τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα.

Επί του τρίτου ερωτήματος, στοιχείο β'

92. Με το τρίτο ερώτημά του, στοιχείο β', το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, κατά πόσον το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας, στο μέτρο που παρέχει ενδείξεις ως προς τη βαρύτητα, σε ό,τι αφορά την αποδεικτική ισχύ, προγενέστερων πράξεων ή απειλών διώξεως, εφαρμόζεται, οσάκις οι αρμόδιες αρχές σκοπεύουν να άρουν το καθεστώς πρόσφυγα, δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 1, σημείο ε', της οδηγίας, ο δε ενδιαφερόμενος, προκειμένου να αποδείξει ότι εξακολουθεί να υφίσταται βάσιμος φόβος διώξεως, προβάλλει περιστάσεις διαφορετικές από εκείνες λόγω των οποίων του χορηγήθηκε το καθεστώς πρόσφυγα.

93. Διαπιστώνεται, συναφώς, η τάση να εφαρμόζεται το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας, οσάκις οι αρμόδιες αρχές πρέπει να εκτιμήσουν κατά πόσον οι περιστάσεις τις οποίες εξετάζουν δικαιολογούν βάσιμο φόβο του αιτούντος ότι θα υποστεί δίωξη.

94. Η κατάσταση αυτή απαντά, καταρχάς και κυρίως, κατά το στάδιο εξετάσεως μιας αρχικής αιτήσεως για χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα, όταν ο αιτών προβάλλει προγενέστερες πράξεις ή απειλές διώξεως ως ενδείξεις του βάσιμου φόβου του ότι η επίμαχη δίωξη θα επαναληφθεί σε περίπτωση επιστροφής του στη χώρα καταγωγής. Η αποδεικτική ισχύς, την οποία το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας προσδίδει σε τέτοιες προγενέστερες πράξεις ή απειλές, θα ληφθεί υπόψη από τις αρμόδιες

αρχές υπό την απορρέουσα από το άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας προϋπόθεση ότι οι εν λόγω πράξεις ή απειλές συσχετίζονται με τον λόγο διώξεως που προβάλλει ο αιτών την παροχή προστασίας.

95. Στην περίπτωση στην οποία αναφέρεται το ερώτημα, η εκτίμηση στην οποία πρέπει να προβούν οι αρμόδιες αρχές ως προς την ύπαρξη άλλων περιστάσεων, πέραν εκείνων λόγω των οποίων χορηγήθηκε το καθεστώς πρόσφυγα, είναι, όπως επισημάνθηκε στο σημείο 83 της παρούσας αποφάσεως, ανάλογη με αυτήν που διενεργείται κατά την εξέταση μιας αρχικής αιτήσεως.

96. Επομένως, στην περίπτωση αυτή, το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας μπορεί να εφαρμοσθεί όταν υφίστανται προγενέστερες πράξεις ή απειλές διώξεως που συσχετίζονται με τον κατά το στάδιο αυτό εξεταζόμενο λόγο διώξεως.

97. Τέτοια περίπτωση συντρέχει ενδεχομένως, κυρίως, όταν ο πρόσφυγας προβάλλει διαφορετικό λόγο διώξεως από εκείνον που ελήφθη υπόψη κατά τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα και:

- υπέστη, προ της αρχικής αιτήσεώς του για παροχή διεθνούς προστασίας, πράξεις ή απειλές διώξεως με αφορμή τον ως άνω διαφορετικό λόγο, τις οποίες όμως δεν είχε προβάλει τότε,
- υπέστη πράξεις ή απειλές διώξεως για τον ως άνω λόγο μετά την αναχώρησή του από τη χώρα καταγωγής, οι δε πράξεις ή οι απειλές αυτές οφείλονται στον λόγο αυτό.

98. Αντιθέτως, στην περίπτωση που πρόσφυγας, προβάλλοντας τον ίδιο λόγο διώξεως με εκείνον που ελήφθη υπόψη κατά τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα, υποστηρίζει ενώπιον των αρμοδίων αρχών ότι, αφού εξέλπυαν τα πραγματικά περιστατικά, βάσει των οποίων υπήχθη στο καθεστώς του πρόσφυγα, εμφανίσθηκαν νέα πραγματικά περιστατικά που προκαλούν σε αυτόν φόβο διώξεως για τον ίδιο λόγο, η εκτίμηση που πρέπει να πραγματοποιηθεί υπάγεται κατά κανόνα όχι στο άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας, αλλά στο άρθρο 11, παράγραφος 2, αυτής.

99. Πράγματι, στο πλαίσιο της τελευταίας αυτής διατάξεως οι αρμόδιες αρχές πρέπει να εκτιμούν κατά πόσον η προβαλλόμενη μεταβολή των περιστάσεων, που συνίσταται, παραδείγματος χάρη, στην εξάλειψη ενός παράγοντα διώξεως και στην ακόλουθη εμφάνιση ενός άλλου, είναι αρκούντως ουσιαστική ώστε να μην θεωρείται πλέον βάσιμος ο φόβος του πρόσφυγα ότι θα υποστεί δίωξη.

100. Στο τρίτο ερώτημα, στοιχείο β', πρέπει επομένως να δοθεί η απάντηση ότι:

– το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας, στο μέτρο που παρέχει ενδείξεις ως προς τη σημασία, σε ό,τι αφορά την αποδεικτική ισχύ, προγενέστερων πράξεων ή απειλών διώξεως, μπορεί να εφαρμόζεται οσάκις οι αρμόδιες αρχές σκοπεύουν να άρουν το καθεστώς πρόσφυγα, δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 1, σημείο ε', της οδηγίας, ο δε ενδιαφερόμενος, προκειμένου να αποδείξει ότι εξακολουθεί να υφίσταται βάσιμος φόβος διώξεως, προβάλλει περιστάσεις διαφορετικές από εκείνες λόγω των οποίων του χορηγήθηκε το καθεστώς πρόσφυγα,

– εντούτοις, κατά κανόνα αυτό ισχύει μόνον όταν ο λόγος διώξεως είναι διαφορετικός από εκείνον που ελήφθη υπόψη κατά τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα και υφίστανται προγενέστερες πράξεις ή απειλές διώξεως που συσχετίζονται με τον κατά το στάδιο αυτό εξεταζόμενο λόγο διώξεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

101. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους των κυρίων δικών δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόδισης που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

1) Το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι:

– πρόσωπο παύει να υπάγεται στο καθεστώς πρόσφυγα όταν, λόγω ουσιαστικής και μη προσωρινής μεταβολής των συνθηκών στο οικείο τρίτο κράτος, αφενός, έχουν εξαλειφθεί οι περιστάσεις εκείνες βάσει των οποίων υπήχθη στο καθεστώς του πρόσφυγα και οι οποίες δικαιολογού-

σαν τον φόβο του ότι θα υποστεί δίωξη για έναν από τους λόγους του άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2004/83/ΕΚ, αφετέρου, δεν υφίστανται άλλοι λόγοι που να του προκαλούν φόβο ότι θα «υποστεί δίωξη» κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2004/83/ΕΚ,

– προκειμένου να αξιολογήσουν τη μεταβολή των συνθηκών, οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους πρέπει να επαληθεύσουν, λαμβανομένης υπόψη της ατομικής καταστάσεως του πρόσφυγα, ότι ο φορέας ή οι φορείς προστασίας, που αναφέρονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/83, έλαβαν εύλογα μέτρα για να αποτρέψουν τη δίωξη, ότι επομένως διαθέτουν, μεταξύ άλλων, αποτελεσματικό νομικό σύστημα για τον εντοπισμό, την ποινική δίωξη και τον κολασμό πράξεων που συνιστούν δίωξη, και ότι ο ενδιαφερόμενος πρόσφυγας θα έχει πρόσβαση στην προστασία αυτή, σε περίπτωση παύσεως της υπαγωγής του στο καθεστώς πρόσφυγα,

– στους φορείς προστασίας, που αναφέρονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/83, μπορούν να συγκαταλέγονται διεθνείς οργανισμοί, που ελέγχουν το κράτος ή ουσιώδες μέρος του εδάφους του, μεταξύ άλλων, μέσω παρουσίας πολυεθνικής δυνάμεως στο εν λόγω έδαφος.

2) Όταν οι περιστάσεις λόγω των οποίων ο ενδιαφερόμενος αναγνωρίστηκε ως πρόσφυγας έχουν εκλείψει και οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους εξακριβώνουν ότι δεν υφίστανται άλλες περιστάσεις που να δικαιολογούν φόβο του ενδιαφερόμενου ότι θα υποστεί δίωξη, είτε για τον ίδιο λόγο όπως αρχικώς, είτε για έναν εκ των λόγων που απαριθμούνται στο άρθρο 2, στοιχείο γ' της οδηγίας 2004/83, το κριτήριο της πιθανολόγησης για την εκτίμηση του κινδύνου που προκαλείται από τις νέες αυτές περιστάσεις είναι το ίδιο με εκείνο που εφαρμόστηκε κατά τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα.

3) Το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας 2004/83, το οποίο παρέχει ενδείξεις ως προς τη σημασία, σε ό,τι αφορά την αποδεικτική ισχύ, προγενέστερων πράξεων ή απειλών διώξεως, μπορεί να εφαρμόζεται οσάκις οι αρμόδιες αρχές σκοπεύουν να άρουν το καθεστώς πρόσφυγα, δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 1, σημείο ε', της οδηγίας 2004/83, ο δε ενδιαφερόμενος, προκειμένου να αποδείξει ότι εξακολουθεί να υφίσταται βάσιμος φόβος διώξεως, προβάλλει περιστάσεις διαφορετικές από εκείνες συνεπεία των οποίων του χορηγήθηκε το καθεστώς πρόσφυγα. Εντούτοις, κατά κανόνα αυτό ισχύει μόνον όταν ο λόγος διώξεως είναι διαφορετικός από εκείνον που ελήφθη υπόψη κατά τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα και υφίστανται προγενέστερες πράξεις ή απειλές διώξεως που συσχετίζονται με τον κατά το στάδιο αυτό εξεταζόμενο λόγο διώξεως.